

v deželnem gledališču dan občnega zbora slov. Matice, ter pové, da koj po tem ima Matičin odbor XIX. skupščino svojo v dvorani čitalnični.

Jugoslavenski program.

Radujemo se srčno, da misli o narodnem jedinstvu, ki so jih razodeli rodoljubi jugoslavenski v shodu ljubljanskem v Ljubljani, odmevajo se v srcih bratov naših na jugu in v severu, in to osobito českich, ki v časnikih svojih popolnoma pritrjujejo programu jugoslavenskemu, tako „Politik“, „Pokrok“ in drugi. „Pokrok“ piše med družim tako-le: Prihodnji mesec bode ravno 50 let, ko je v Ljubljani bil kongres svete aliancije nemilega spomina, ki je po napotku Metternichovem izdelal osnovo, kako bi se zatrli slobodoumni poskusi, oni čas učinjeni na polotoku apeninskem in pirenejskem. Kakor je oni kongres na veke zapisan v povestnico suštva narodov, tako, ako Bog dá, Ljubljani po shodu jugoslavenskih rodoljubov ostane v povestnici zagotovljeno mesto osvobodjenja narodov, in to ne, kakor pred 50 leti, z silo in vojsko, nego na mirni, postavni poti.

Ravnokar nam je od koroških rodoljubov došlo premilo pismo od 7. t. m. sledečega obsežka: „Program, ki so ga 1. decembra t. l. nekteri rodoljubi Jugoslovonom stavili v Ljubljani, veselo pozdravlja podpisani odbor političnega društva „Trdnjava“, ter ga za svoj program sprejeme po vsem njegovem zapopadku. Svest si pa je odbor, da se ga radostno bodo oklenili vsi koroški Slovenci; vsaj za-nj so duševno delali tudi oni že leta in leta, dobro spoznavši, da le, ako se vsi Jugoslovani v habsburški monarhiji res in djansko združijo v eno telo ali celoto, bodo rešili svojo samostojnost in napredovali v vsakem oziru. Naznani se to odborovo, kakor sploh mnenje in navestilo vseh koroških Slovencev dotičnemu slavnemu odboru s pristojno prošnjo, naj se pri izdelanji posebne spomenice na milost. cesarja ozira tudi na tisto“.

Radujemo se pa dalje tudi še tega, da magjarski časniki in njim podobni nemški se ali silno hudujejo o tem programu jugoslavenskega jedinstva, ali pa se norčujejo o njem: oboje nam je znamenje, da so rodoljubi jugoslavenski pravo zadeli. Niti z grozenjem niti s zasmehovanjem se ne odstranijo velika politična vprašanja velikega jugoslavenskega naroda, ki se zaveda o tem, kar mu je treba, da ga ne požre nenasiten želodec magjarski in nemški.

Slovanom pravični federalistični dunajski časnik „Reform“ z veseljem pozdravlja deklaracijo ljubljanskega shoda ter pravi, da je dogodek velike pomembe, ktere ga bi Avstrija lahko na svojo veliko korist obrnila; vendar se ni nadjati, da možje, ki zdaj njeno krmilo v rokah imajo ali ki prvi za njimi do tega pridejo, bi to razumeli. Da bodo Pruso- in Turkoljubi to djanje jugoslavenskih rodoljubov prav tako sprejeli kakor so dosihmal sprejeli vse zahteve Čehov in Slovencev, o tem ni nobene dvombe. Nedavno je neki Bismarkov časnik trdil, da se vé, kaj hočejo Poljaki in Čehi, a to se ne vé, kaj hočejo južni Slaveni. Ljubljanska deklaracija mu daje na to vprašanje jasen in pozitiven odgovor. —

Od slovanske strani smo čuli dozdej le en važen glas, ki se ne sklada s programom jugoslavenskim, in to je glas imenitnega ogerskega Srba poslanca dr. Miletić-a, ki ga je prinesla „Zastava“ še predno mu je bila znana deklaracija, v Ljubljani složena. A temu se ne čudimo, kajti Miletić je na strani Srbov do skupine jugoslavenske prav to, kar so Poljaci do ostalih Slovanov avstrijskih; kakor je Poljakom uzor poljsko kraljestvo, tako dr. Miletić-u velika srbska krona. Njegovo in naše stališče je tedaj različno.

Casnikarstvo slovensko.

„Brencelj v lažnjivi obleki“, kateri si je v dveh letih svojega življenja pridobil že mnogo prijateljev povsod, kjer prebivajo Slovenci, bo pričel o novem letu tretji letnik in premenil svojo glavo. Dasiravno izhaja še le dve leti, vendar se je toliko okrepčal, da bo po novem letu izhajal po trikrat na mesec, a veljal bo celo leto le 60 kr. več nego poprej, tedaj 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. in za četrt leta 80 kr. — Gledé na to, da vsak izobražen narod ima šaljiv list svojega jezika, in na dosedanjo tvarino „Brenceljna“, kateri se je umno ogibal skal, na katerih so drugi listi njegove baže po kratkem življenji razbili svojo prihodnost, gledé dalje na potrebo šaljivega lista zlasti v sedanjem času, kateri ima večo prostost v pretresanji političnih dogodeb, če jih obleče v smešno obleko, — gledé na to, da se človek po vsakdanjskem trudu ali prebravši resne liste rad posmeje burkam, šalam in smešnim podobam, katerih „Brencelj“ prinaša, gledé na to, da se je „Brencelj“ slovenskemu narodu sploh prav tako prikupil, kakor zameril nemčurski stranki, ga priporočamo slovenskemu občinstvu, nadja se, da bo vse po moči spolnil, kar obeta in česar od njega pričakujemo.

O napredovanji deželnega zavoda gluhonemov v Gorici.

Mnenje slavnega občinstva dela čast posamesnim osebam, kdor pa na sum ali na grajo svojega delokroga molči, pravimo, da je graje vreden. Sicer ni ga človeka, ki bi mogel popolnoma vstrezati vsem tirjatvam časa in okoliščin, a mnogo jih je, ki s trdno voljo in železnim trudom veslajo prek razkačenih valov, skrbeči po močeh svojih za blagor človeštva.

Do danes so posebno učeniki še zmeraj žebelj med naklom občnega obrekovanja in kladvom oblastnij.

Tako je g. J. J. v goriško gluhonemnico prinesel novico, da so se mu pritoževali Tržačanje (!) in tudi Goričanje (!!) zaradi slabega napredovanja rejencev omenjenega zavoda.

O sedanjem napredovanji puščam razsodbo onim, ki so zavod poznali pred veliko leti. In kdor ne vé, kako je nekdaaj bilo, naj pride k meni — jaz mu povem.

Zdaj pa ostane vprašanje: ali je zavod res to, kar so drugi zavodi, — in javno dam odgovor, da „ne“, kajti dvojni narod in ločitev spolov razdeluje en zavod v štiri zavode le pod dvema učenikoma in dvema učiteljicama. Kar v drugih zavodih po 4 do 6 učiteljev opravlja, opravlja pri nas eden, — in dobí še druga opravila za doklado!

To pa še ni vse gorjé! Slab napredek, ako se že pri taci okolnostih tako sme imenovati, tiči globokejšé, kar bode ob svojem času cel svet izvedel, a zdaj za to še ura ni odbila.

Ko bi se Vam pa še kdo pritoževal, prosite ga, da mojemu tovaršu in meni naj ne dela britkih ur, kajti prva se je že davno davno začela in do druge nikdar ne pride!

V Gorici 10. grudna 1870.

Ivan Nep. Boštjančič, učitelj.

Mnogovrstne novice.

* *Pet mesecev nemško-francoske vojske.* Pod tem nadpisom popisuje grozovite nasledke te vojske dunajski „Tagblatt“ tako-le:

Jutri (19. decembra) bode 5 mesecev, kar se je boj

vnel med Nemčijo in Francozom, in jutri bodo 3 meseci, kar nemška armada oblega Pariz.

Pustimo človečanstvo na stran in govorimo le o pobitih na bojišču, od umrlih v bolnišnicah, od taci, ki so zgubili noge ali roke in kateri hirajo zaradi ran ali prestalih bolezin, kakor da ne bi bili ljudje, nego le mašine. Štejmo jih, da vidimo, koliko je taci.

Nemška armada je zgubila dozdej okoli 200.000 (dvakrat sto tisoč!), francoska pa 250.000 (dvakrat sto in petdeset tisoč!) brez teh, ki niso „pokončani“, ampak le vjeti.

Cenimo zdaj le po najnižji ceni to, kar si en človek, če tudi je le dninar (taberhar), prisluži leto in dan na 300 gold., in videli bomo, da, ker je na obeh straneh pobitih 450.000 ljudi, zguba delavnih moči že do zdaj znaša okoli 135 milijonov goldinarjev na leto in dan. Če ta letni znesek naložimo na kapital, se kaže, da Nemci in Francozi delavnega človeškega kapitala niso zgubile nič manj kot za tisoč, tristo in petdeset milijonov goldinarjev.

To so grozne številke!

Če rečemo, da ena družina potrebuje leto in dan za svoj živež, obleko in stanovanje 1000 gold., tedaj je 150.000 družin svoj živež itd. zgubilo in je 675.000 beračev postalo.

To pa je še le ena stran te grozovite vojske.

Pokončalo se je namreč hiš in pohišja, fabrik, kmetijstev in družin naprav toliko, da se lahko reče, še trikrat več.

Po takem tedaj škoda znaša več kot pet tisoč milijonov goldinarjev, brez tega, kar se je posojil najelo za vojskine potrebe, kar se zopet lahko šteje še na en tisoč milijonov.

Šest tisoč milijonov goldinarjev je tedaj škode po petmesečni vojski, brez tega, da je okoli 2 milijona moških v najbolji starosti delu odtegnjenih bilo samo za to, da drug družega pobijajo. Zamujeno delo za 5 mesecev, le po 120 gold. na enega človeka cenjeno, znaša zopet 240 milijonov gold.

To so strašanske številke!

Ali se niso povrnil časi krvoločnega Atila in silovitih Hunov!

In grozovito mesarenje še ni pri kraji. Bismark in nov opečeni „nemški cesar“ si mislita: kaj naji to briga, če tudi še 200.000 naših ljudi pogine, da ste le Alzacija in Lorena nemški! Saj človek človeka naredi in čez 9 mesecev pride spet novih ljudi veliko na svet, in Bog, ki tice redi pod nebom in cvetlice oblači na polji, bode že skrbel za človeka, da berač najde kos kruha in da siromak še več davka plača!

Res! strahovit je pogled v prihodnost. Potoki krvi v preteklih 5 mesecih niso nič omečili src oblastnikov, — kakor čedo živine gonijo ljudi na bojišče, in kje in kdaj bode konec temu boju, nihče ne vé in ne vidi.

Evropa pa, to je, drugi vladarji, držé križema roke in gledajo, kako se dva naroda mesarita neusmiljeno!

In taka Evropa govori o pravici, o omiki, o človečanstvu, o skrbi za narode!

* Redek tolar. Leta 1751. je bil v Vratislavi (Breslau) tolar kovan, ki se silno redko nahaja, zato ga zlasti numismatici drago plačujejo. To pa izvira od tod: Nekega Avstrijanca, ki je v ondašnji denarnici za delalca bil, togotilo je to strašno, da je Friderik II. velik kos Šlezije Avstriji vzel; zato na enem tolarji razstavi napis: Reichsthaler (cesarski tolar) v: Reichsthaler (državo je ukradel). Kralj Friderik to pozvedši zapové, da se s tem napisom kovani tolarji prekličajo in brž prekujejo, — al že jih je bilo nekoliko med ljudmi, in zato so zelo redki in se silno drago plačujejo.

* Avstrijska armada po sporočilu vladinem v delegaciji ima 864.849 rednih vojakov, 187.527 pa brambovcov, tedaj vseh skupaj 1 milijon in 52.376. Pušek pa ima armade 1 milijon in 34.000.

Dopisi.

V Gorici 15. dec. ☉ — Danes je zapustil Gorico deželni šolski nadzornik g. Ant. Klodič; odrinil je na novo svoje mesto v Poreč; spremili so ga do koldvora mnogi prijatelji. V torek večer se je bilo zbralo v gostilnici pri Catarini-u lepo število profesorjev srednjih šol k razhodnji večerji, ktera je bila — negledé na okoliščine, ko jej je bila prilika — v marsikakem oziru zanimiva. Tako na priliko je imel gimnazijski vodja — starešina med nazočimi mlajšimi profesorji kakih 5 nekdanjih svojih učencev (iz 2 gimnazij) in ti učenci so imeli tudi že svoj narod pri mizi; gospod nadzornik sam je imel med nazočimi svoje učitelje. Občutke, ki se o taci okoliščinah v učiteljskih prsih budé, vé ceniti vsak šolnik. Dalje je omembe vredno to, da so bili med Klodičevimi spoštovalci 4 raznojezičnih dežel rojaki. Sol vsej svečanosti pa — se ve da — so bile zdravice s šampanjcem. Marsikaj bistroumno-šaljivega je bilo slišati; živahno ploskanje se je odmevalo na priliko po napitnici „grossprofessor“-ju Sch. v smislu (duševnega) grossvater-ja, ker je imel v veseli družbi svoje učiteljske vnuke, samega sebe pa — in spretnost njegova za napitnice je že znana — je prekosil g. nadzornik sam. Napival je po skupinah zastopnikom vseh raznih znanstev v šaljivo-resnih karakteristikah posamnih ved in naloge dotičnih profesorjev. Takih medsebojnih pobratimij nismo v naših učiteljskih krogih dosedaj veliko doživeli, pa tudi tako prisrčnih slovesnih veselice ne. Je pa tudi mladi mož, kteremu je to veljalo, vse časti vreden. Škoda le, da ga je zgubila naša goriška dežela, za katero je bil kakor navlaš vstvarjen.

V Gorici 17. dec. (Čitalnica) je imela sinoči glavni letni zbor. Vže veliko let se ni sešlo toliko družnikov, kakor letos, kar je znamenje — če obilno število deležnikov kaj družega ne pomeni (!?) — da se v novem poslopji vsi prav dobro počutimo. Z dvema izjemama je ves lanski odbor z odlično večino glasov na novo potrjen. Samo gg. dr. Lavrič namreč, in telegrafist Klavžar sta izvoljena za namestnika, in prišla sta na njuno lansko mesto v odbor gg. Dolenec (trgovec) in V. Kumar (učitelj). Za predsednika in denarničarja, ktera sta se posebej in poprej zopet volila, sta skoraj edinoglasno zopet izvoljena stebra naša: dr. Tonkli in Jeglič. Družega zdaj ne želimo, nego to, da bi se v kratkem izpolnila želja predsednikova, ki je tudi naša, da bi se sestavil pevski zbor, in da bi se nam napravile gledališčne igre. Prav težko nam dé, ko beremo o slovenskih gledališčinah predstavah in izvrstnih pevskih zabav v Ljubljani, mi pa moramo taci zabav pogrešati! — Ker že o čitalnici pišem, naj še omenim, da jej je nedavno pristopil naš deželni glavar grof Coronini. Vljudnost za vljudnost: pristop njegov je brž ko ne sad sijajnega plesa preteklega novembra, h kteremu je bil med drugimi imenitnimi možmi povabljen tudi on. — Slednjič slišim, da je prejšnji čitalnični odbor „Soči“ stanovanje v svojih prostorih odpovedal, in to menda zaradi nekih navskrižnosti o najemščini.

Iz Vranskega. (Narodna naša čitalnica) ima 26. dne t. m., to je, na Štefanovo, „besedo“ in tombolo. Pri tej besedi bode g. J. D. Búdna, nadaljeval zanimivo razpravljanje prirodoslovno „o notranjem bitji